

Sibel Sümer, Müzeyyen Eldeniz Çetin

Abant İzzet Baysal University, Bolu-Turkey
sibelsmr.55@gmail.com; meldeniz1@hotmail.com

DOI	http://dx.doi.org/10.12739/NWSA.2018.13.1.1C0679	
ORCID ID	0000-0002-1112-2738	0000-0001-9231-7344
CORRESPONDING AUTHOR	Müzeyyen Eldeniz Çetin	

ZİHİNSEL YETERSİZLİĞİ OLAN BİREYLERİN DİNLEDİKLERİNİ ANLAMA DÜZEYLERİ ÜZERİNDE GELENEKSEL HİKAYE OKUMA VE DİJİTAL HİKAYE KULLANIMININ ETKİLİLİK VE VERİMLİLİKLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

ÖZ

Bu araştırmanın amacı; zihinsel yetersizliği olan bireylerin dinlediğini anlama becerisi üzerinde geleneksel hikâye okuma ve dijital hikâye kullanımının etkililik ve verimliliğini karşılaştırmalı olarak incelemektir. Araştırmada tek denekli araştırma yöntemlerinden dönüşümlü uygulamalar modeli kullanılmıştır. Araştırmaya yaşları yedi ile sekiz arasında değişen ikisi kız biri erkek toplan üç öğrenci katılmıştır. Araştırmanın bağımlı değişkeni dinlediğini anlamaya yönelik soruları doğru cevaplama düzeyidir. Araştırmanın bağımsız değişkenleri ise, geleneksel hikâye okuma ile dijital hikâye uygulanmasıdır. Araştırmada başlama düzeyi, öğretim, öğretim sonu değerlendirme, genelleme ve izleme oturumları yer almıştır. Araştırma sonucunda katılımcıların dinlediğini anlamaya yönelik doğru cevap düzeylerinin dijital hikâye kullanıldığında daha yüksek olduğu ve dijital hikâye kullanımının daha verimli olduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular alan yazın çerçevesinde tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Zihinsel Yetersizlik, Zihinsel Yetersizliği Olan Birey, Dinleme, Dinlediğini Anlama, Dijital Hikâye

COMPARISON OF THE EFFECTIVENESS AND PRODUCTIVITY OF THE USE OF DIGITAL STORIES AND CONVENTIONAL LISTENING IN LISTENING COMPREHENSION ON INDIVIDUALS WITH INTELLECTUAL DISABILITIES

ABSTRACT

Aim of this study is to conduct a comparative analysis of the effectiveness and productivity of the use of digital stories and traditional story reading in listening comprehension, on individuals with intellectual disabilities. In the research, alternate application model has been used as a single subject research model. A total of three children participated in the study between the ages of seven and eight; two of them being female and one of them being male. The dependent variable of the study is the level of correct answering to the questions on listening comprehension. The independent variable of the study is the application of traditional story reading and digital stories. The research consists of start level, teaching, and evaluation upon teaching, generalization and monitoring sessions. The research reached the conclusion that the participants reveal higher number of correct answers to the questions on listening comprehension when digital stories are applied; and that use of digital stories increases the productivity.

Keywords: Intellectual Disabilities, Individual with Intellectual Disabilities, Listening, Listening Comprehension, Digital Stories

How to Cite:

Sümer, S. ve Eldeniz Çetin, M., (2018). Zihinsel Yetersizliği Olan Bireylerin Dinlediklerini Anlama Düzeyleri Üzerinde Geleneksel Hikaye Okuma ve Dijital Hikaye Kullanımının Etkililik Ve Verimliliklerinin Karşılaştırılması, **Education Sciences (NWSAES)**, 13(1):44-55, DOI: 10.12739/NWSA.2018.13.1.1C0679.

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

İletişim, gönderilmek istenen mesajın, kişiler tarafından tam anlamıyla anlaşılabilmesi için bilgi, düşünce ve inançların, konuşma, yazma ve görsel araçlarla veya bunların bir arada kullanılmasıyla aktarılmasıdır (Hoy ve Miskel, 2010). İletişim, birey ve çevre arasında gerçekleşen bir haberleşme olarak tanımlanmaktadır (Gross, 1975). Ayrıca iletişim konuşmacının ve dinleyicinin değerlerinden, davranışlarından, ait oldukları sosyal sınıftan, eğitim düzeylerinden, kültürlerinden, deneyimlerinden, bilgilerinden etkilenmektedir (Price, 1991). Özer'in (1995) belirttiği gibi, iletişim becerisi olarak tanımlanan süreç, ilk olarak dinleme becerisi ile başlamaktadır ve gerçekten dinleyebilmek için öncelikle beyinin gönderilen mesajları bir ön koşul olarak duyabilmeye, görebilmeye ve hissedebilmeye gereksinimi vardır. İletişimin temel amacı insanlar arasındaki etkileşimi sağlayabilmektir (Köknal, 1997). Etkili bir iletişim kurabilmemiz için yapmamız gereken ilk adım karşımızdaki kişiyi anlayabilmekten yani iyi bir dinlemeden geçmektedir. Dinleme, iletişim esnasında sesi anlamlandırıp bunun sonucu olarak tepki vermektir. Dinleme bu bakımdan karşı tarafı pasif bir şekilde izleme değildir, tam anlamıyla iletişimin olabilmesi için iletiyi alarak yorumlama için gayret göstermek ve belirli bir noktada dikkati toplamaktır (Doğan, 2007; Melanlıoğlu, 2011; Umagan, 2007). Onan (2005), dinlemenin zihinsel bir proses olduğunu değerlendirerek ve oral iletişim boyunca konuşan kişiden ses aracılığı ile gönderilen mesajın alıcının zihninde deşifre edilerek bilgiye dönüşümü olarak ifade etmektedir. Taşer'in (2000) ifade ettiği gibi iletişim süresince her ne kadar konuşanlar dinleyicilerden daha aktif olarak görünse de dinleyicinin de aktif şekilde sürece katılması gerekir, aksi durumda iletişim beklendiği gibi gerçekleşmeyebilir.

Göğüş'e (1978) göre, dinleme işitmeden ayrı ruhsal olgu şeklinde yaklaşmış ve dinlemeyi de işitilene anlama maksadıyla dikkat gösterme ve sonuca ulaşmak için konuşmayı takip etme şeklinde tanımlamıştır. Dinleme becerileri, eğitsel, fizyolojik, fiziksel, devinışsel, duyuşsal, bilişsel ve sosyal yönleri de olan olgudur. Dinlediğini anlama özelliği, çocuklarda aslında mevcut olan dil performansı ile yakın ilişkili olup, bu yetenekte başarı gösterebilmek için çocuğun dilin sözdizilim ve anlamsal yapısını kazanmış olması gerekmektedir. Öncelikli olarak, dili anlamada kelime bilgisi en ön planda yer almakta, sözdizimsel anlamak için kompleks yapının çocuk tarafından anlaşılması gerekir. Dinlediklerini anlama yeteneği, erken okuma becerisinde genelde başlangıç ile ilgili soruların cevaplandırılmasında ve öyküleme konusunda çalıştığı görülmektedir (Lonigan, Schatschneider ve Westberg, 2008).

Zihinsel yetersizliği olan bireylerin dinlediğini anlama becerilerinin geliştirilmesinde farklı tekniklerin kullanılmaktadır. Zihinsel yetersizliği olan bireylerin yaşadığı bu zorlukların en önemli sebeplerinden birisi, eğitim ortamında okuduğunu anlamada genelde geleneksel yöntemlerin tercih edilmesindedir. Bu tür yöntemler ile yapılan uygulama, yalnızca metnin okutulup, anlama sorularının yanıtlanması ve metnin anlatılması kapsamaktadır. Öğrencinin sorulara yanıt vermesi için bir öğretim modeli uygulanmamaktadır. Fakat öğrencilerden hiç kimse sorulara cevap veremediği durumda öğretmen doğru cevabı söyleyerek model olabilmektedir. Yapılan araştırmalar incelendiği takdirde, geleneksel metotlarla yapılan okuma anlama egzersizlerinde zihin yetersizliğine sahip öğrencilerin okuduklarını anlama konusunda farklı zorluklar göze çarpmakta ve bu tür öğrencilerin okuma ile ilgili ciddi sınırlılıkları olduğu anlaşılmaktadır (Baumann, 1983; Durkin, 1978; Hansen ve Pearson, 1983; Malone ve Mastropieri, 1992; Nolte ve Singer, 1985;

Sever, 1995; Singer ve Donlan, 1982; Stevens, 1991; Akt., Güzel, 1998). Bu bilgilerden yola çıkarak geleneksel hikâye okuma yöntemi ile yapılan uygulamalarda da öğrenciye okuma yapılır ve dinlediği metinle ilgili sorular sorulup cevaplandırılmasını beklenir ya da dinlenen metnin anlatılması istenir. Dinlediğini anlama becerisinin geliştirilmesinde birçok teknik kullanılmaktadır bu tekniklerden biri de dijital hikâye tekniğidir. Hathorn'a (2005) göre dijital hikâye; iletişim, dil ve okuryazarlık becerileri ile teknolojiyi bütünleştiren program yeniliğidir. Şimşek (2010) dijital hikâye anlatım yöntemini dijital araçlar kullanılarak hikâyelerin insanlara aktarılması olarak tanımlar. Robin'e (2006) göre dijital hikâye, video, müzik, metin, seslendirme, grafik gibi parçaları bir araya toplayarak bireysel hikâye, tarihi olay gibi alanlarda bilgi aktarma konusunda öğretim yapmak için tercih edilen kısa süreli hikâyelerdir. Hathorn'a (2005) göre "dijital hikâye okuryazarlık, dil ve iletişim becerileriyle teknolojiyi entegre eden program yeniliğidir". Bilgi teknolojilerine günümüzde ulaşmak daha kolay ve daha ucuz maliyet ile elde edilir olması, devletlerin teknolojiyi eğitim politikasına ilave etmesi ve sınıf ortamına teknolojiyi taşımalarını beraberinde getirmiştir (Ciğerci, 2015). Bu noktada, ana dil ve yabancı dil eğitiminde çok sık kullanılan; çocuğun hayal dünyasını harekete geçirerek, okuma, yazma, konuşma, dinleme, kelime becerisini geliştirerek çocukların sevdikleri hikâyeleri tekrar tekrar dinleyip bu hikâyeleri dijital hikâyeye çevirmeleri öğrencilerdeki dinleme tutumlarının ve becerilerinin pozitif yönde gelişmesine yardımcı olmaktadır (Verdugo ve Belmonte, 2007). Dijital hikâyenin öğrenme ortamlarında kullanımına ilişkin yapılan çalışmalar dijital hikâyelerin okul öncesi eğitimde kullanımı (Husband, 2014; Yüksel, 2011), yabancı dil eğitiminde kullanımı (Gregori-Signes, 2010; Lee, 2014; Yang ve Wu, 2012), öğretmen eğitiminde (Condy, Chigona, Gachago, ve Ivala, 2012; Karakoyun, 2014), lisans derslerinde bilgisayar eğitiminde (Wang ve Zhan, 2010) ve yazma becerisinin gelişimini (Yamaç, 2015) incelemeye yöneliktir.

Yapılan araştırmalar incelendiğinde dijital hikâye kullanımının, normal gelişim gösteren bireylerin okuduğunu anlama ve yazma becerisini geliştirme alanlarında kullanıldığı görülmektedir. Bu araştırmada,

- Dijital hikâye, hem işitme hem de görme duyusunu harekete geçirerek soyut ifadeleri somutlaştırarak anlamayı kolaylaştırabileceği için,
- Dijital hikâyenin dinlediğini anlama üzerindeki etkisini inceleyen araştırmaya rastlanmadığı için,
- Zihinsel yetersizliği olan bireylerin eğitiminde dijital hikâye kullanımına ilişkin herhangi bir araştırmaya ulaşılamadığı için,
- Zihinsel yetersizliği olan bireylerin eğitiminde dinlediğini anlama üzerinde dijital hikâye kullanımını inceleyen bir araştırmaya ulaşılamadığı için bu araştırmada zihinsel yetersizliği olan bireylere dinlediğini anlama becerisi üzerinde geleneksel hikâye okuma ile dijital hikâye kullanımının etkililiği karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Bu araştırmanın hem kuramsal hem de uygulama açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Kuramsal açıdan önemi özel eğitime gereksinimi olan zihinsel yetersizliği olan bireylerin iletişim becerilerinin temeli dinlemeye odaklıdır. Zihinsel yetersizliği olan bireylerin dinleme becerilerini, dinlediğini anlama becerilerini geliştirmek oldukça önemlidir. Dinlediğini anlama becerilerini geliştirmede dijital hikâyelerin kullanımı konusunda alan yazına katkı sağlayacağı

düşünülmektedir. Dijital hikâyenin özel eğitimde özellikle de zihinsel yetersizliği olan bireylerin eğitiminde kullanılması adına alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Uygulama açısından bakıldığında, zihinsel yetersizliği olan bireylerin dinlediğini anlama düzeylerini geliştirmek için geleneksel dinleme dışında görme ve işitme duyusunun bir arada kullanılmasına izin veren dijital hikâyelerin kullanımına ilişkin katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca zihinsel yetersizliğe sahip bireylere yönelik eğitim teknolojileri araştırmaları az sayıda olup bu çalışmaların zihinsel yetersizliği olan bireylere yönelik özel eğitim teknolojileri alanına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca dört temel dil becerisi (dinleme, konuşma, okuma, yazma) arasında en çok kullanılan dinleme becerisidir. Fakat dinleme becerisinin eğitimi diğer becerilerin eğitimine göre ülkemizde daha az önemsenmektedir. Bu çalışma da kullanılan dijital hikâyeler zihinsel yetersizliği olan bireylere işitsel ve görsel açıdan zengin olduğu için bireylere dinlediklerini anlamada daha çok yarar sağlayacaktır. Alan yazında dijital hikâye ile zihinsel yetersizliği olan bireylerde dinleme becerisi üzerine yapılan bir çalışma bulunmamaktadır. Bu yüzden yapılan bu çalışma ulusal ve uluslararası alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmanın amacı; zihinsel yetersizliği olan bireylerin dinlediğini anlama becerisi üzerinde geleneksel hikâye okuma ve dijital hikâye kullanımının etkililiğini ve verimliliğini incelemektedir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır:

- Zihinsel yetersizliğe sahip bireylerin dinlediğini anlama düzeylerinin artmasında geleneksel hikâye okuma etkili midir?
- Zihinsel yetersizliğe sahip bireylerin dinlediğini anlama düzeylerinin artmasında dijital hikâye etkili midir?
- Zihinsel yetersizliği olan bireylerde dinlediğini anlama becerisi üzerinde geleneksel hikâye okuma ve dijital hikâyenin etkililik ve verimlilikleri nasıldır?
- Dijital hikâye ile dinleme becerisine yönelik öğretmen görüşleri nelerdir?

3. YÖNTEM (METHOD)

Bu çalışmada zihinsel yetersizliği olan bireylerin dinlediğini anlama becerisi üzerinde geleneksel hikâye okuma ile dijital hikâyeyi dinlemenin etkililiğini ve verimliliğini karşılaştırmak için, tek denekli araştırma yöntemlerinden dönüşümlü uygulamalar modeli kullanılmıştır. Dönüşümlü uygulamalar modeli, iki ya da daha fazla bağımsız değişkenin, aynı bağımlı değişken üzerindeki etkililiğini karşılaştırmak için kullanılan bir desendir (Kırcaali-İftar, Tekin, 1997). Dönüşümlü uygulamalar modelinde başlama düzeyi evresi düzenlemek bir gereklilik değildir fakat başlama düzeyi evresinin alınması deneysel kontrol açısından önerilmektedir. Bu çalışmada da deneysel kontrolü sağlamak için başlama düzeyi alınmıştır. Bağımsız değişkenlerin uygulanma sıralaması belirlenir ve aynı bağımsız değişkenin ard arda uygulanması planlandığında en fazla üç oturum üst üste kullanılabilir. Dönüşümlü uygulamalar modelinde bağımsız değişkenlerin hızlı dönüşümü sağlanmalıdır ayrıca bağımsız değişkenler arasında daha etkili olan değişken belirlendiğinde geriye kalan oturumlar da bu değişkenle yürütülmektedir (Tekin-İftar, 2012).

3.1. Çalışma Grubu (Working Group)

Araştırma Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Bolu ilindeki bir ilköğretim okulunda zihinsel yetersizliğe sahip öğrencilerle gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılımcı olarak, zihinsel

yetersizlik tanısı olan, ikinci sınıfa devam eden, yaşları yedi ile sekiz arasında değişen ikisi kız, biri erkek üç öğrenci belirlenmiştir. Çalışma grubunun oluşturulmasında katılımcı öğrencilerin gönüllülük esası üzerinde durulmuştur. Seçilen öğrencilerin masa başındaki etkinliğe en az 5 dakika boyunca dikkatini verebilmesi, kendini sözlü olarak ifade edebilmesi, en az 5 kelimelik cümleler kurabilmesi kriterleri belirlenmiş bu kriterlere sahip üç kaynaştırma öğrencisi araştırmanın katılımcılarını oluşturmuştur. Çalışmada yer alan katılımcıların gerçek isimleri yerine farklı isimler (Ezgi, Yılmaz, Seda) kullanılmıştır.

Tablo 1. Katılımcılar ve özellikleri
(Table 1. Participants and features)

Katılımcılar	Eğitsel Tanıları	Yaş	Devam Ettikleri Sınıf
Ezgi	Zihinsel Yetersizlik	7	2
Yılmaz	Zihinsel Yetersizlik	7	2
Seda	Zihinsel Yetersizlik	8	2

Ezgi; 7 yaşında Hafif Düzeyde Zihinsel Yetersizliğe sahip bir öğrencidir. Türkçe dersinde ses gruplarından 3. ses grubunda olup heceleyerek kelimeleri birleştirmektedir. Ayrıca sınıf içerisinde aktif arkadaşları ile diyalogu iyi olan ve kendisini ifade edebilen ve yönergeleri alabilen ve uygulayabilen bir öğrencidir. Seda; 8 yaşında Hafif Düzeyde Zihinsel Yetersizliğe sahip bir öğrencidir. Türkçe dersinde 2. Ses grubunda olup harfleri tanımakta fakat birleştirmede problem yaşamaktadır. Ayrıca harfleri yazmada da yeterli değildir. Sınıf içerisinde pasif olup arkadaşları ile iletişimde sorunlar yaşamaktadır. Yönergeleri alıp uygulayabilen bir öğrencidir. Yılmaz; 7 yaşında Hafif Düzeyde Zihinsel Yetersizliğe sahip bir öğrencidir. Türkçe dersinde 5. Ses grubunu bitirmiştir. Kelimeleri tek seferde birleştirebilmektedir. Ayrıca sınıf içerisinde aktif, arkadaşları ve öğretmeni ile diyalogu iyi olan ve kendisini ifade edebilen, yönergeleri alabilen ve uygulayabilen bir öğrencidir.

3.2. Veri Toplama (Data Collecting)

Bu araştırmada başlama düzeyi, etkililik, verimlilik, güvenilirlik ve sosyal geçerlik olmak üzere beş tür veri toplanmıştır. Etkililik verileri toplanırken katılımcıların bağımsız olarak vermiş oldukları doğru tepki yüzdesi hesaplanmıştır. Bu araştırmanın "Başlama Düzeyi Veri Kayıt Formu, Öğretim Oturumu Veri Kayıt Formu", "Verimlilik Kayıt Formu" kullanılarak yapılmıştır.

3.3. Verilerin Analizi (Data Analysis)

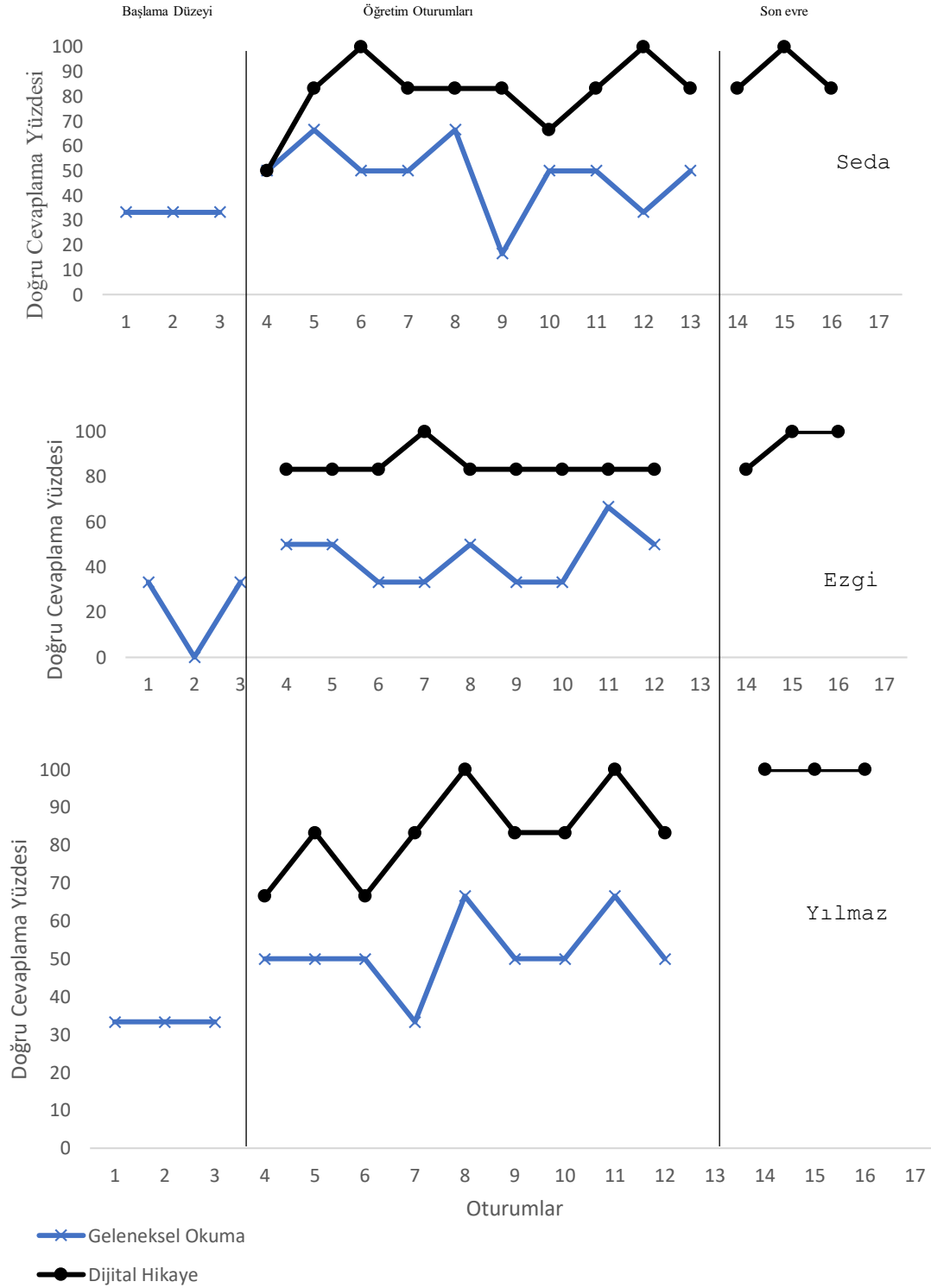
Araştırmada etkililik, güvenilirlik ve sosyal geçerlik verilerinin analizine yer verilmiştir. Ayrıca yürütülen bu çalışmada veriler grafiksel analiz yöntemi ile ifade edilmiştir. Hazırlanan grafiğin yatay ekseninde katılımcıların oturumlarına ilişkin veriler yer almaktadır. Dikey eksen ise katılımcıların dinlediğini anlama sorularına verdikleri doğru cevabın düzeyleri 0-100 arasında bulunan değerler ile ifade edilmiştir.

4. BULGULAR (FINDINGS)

4.1. Etkililik Bulguları (Efficacy Findings)

Şekil 1 incelendiğinde Seda, başlama düzeyinde sırası ile %33.3, %0 ve %33.3 düzeyinde performans göstermiştir. Başlama düzeyi verilerinin genel ortalaması 22.2 düzeyindedir. Dijital hikâyenin kullanıldığı öğretim oturumlarında öğrencilere altı soru sorulmuştur. Doğru tepkiler yüzdelik üzerinden hesaplanmıştır. Bu kapsamda Seda öğretim oturumlarında sırası ile dinlediğini anlamaya yönelik doğru

cevap yüzdeleri %83.3, 83.3, 83.3, 100, 83.3, 83.3, 83.3, 83.3, 83.3, 83.3 ve 83.3 düzeyindedir. Görüldüğü üzere on öğretim oturumu yapılmıştır. On oturumun genel ortalaması ise %84.97 düzeyindedir.

Şekil 1. Ezgi, Yılmaz, Seda'nın dinlediğini anlamaya yönelik geleneksel hikâye okuma ve dijital hikâye kullanımına ilişkin bulgular (Figure 1. Findings related to the use of traditional storytelling and digital story about the meaning of Ezgi, Yılmaz, and Seda)

Geleneksel hikâye okuma ile dinlediğini anlamaya yönelik yapılan on öğretim oturumunda katılımcılara altı soru sorulmuştur. Dinlediğini anlamaya yönelik katılımcıların verdikleri doğru cevaplar yüzdelik olarak hesaplanmıştır. Buna göre Seda geleneksel okuma oturumlarında sırası ile %50, 50, 33.3, 33.3, 50, 33.3, 33.3, 66.6 ve 50 düzeyindedir. Geleneksel hikâye okuma ile dinlediğini anlama sorularını doğru cevaplama düzeyi ortalaması 40,1 düzeyinde olduğu belirlenmiştir. Seda ile dört oturum dijital hikâye kullanılarak dinlediğini anlama oturumları yapılmıştır. Her oturumda deneğe altı soru sorulmuş ve doğru cevapları yüzdelik olarak hesaplanmıştır. Buna göre doğru cevap yüzdeleri sırası ile 83.3, 100, 100 düzeyinde olduğu sonucuna varılmıştır. Son evre oturumlarında ortalama doğru cevap yüzdesi %94.4 olarak hesaplanmıştır.

Seda geleneksel hikâye okuma ile dinlediğini anlamaya yönelik soruların %40.1'e karşılık gelen soruların sadece 2.6 doğru olarak cevaplayabilmiştir. Buna karşılık dijital hikâye ile yapılan dinleme sonrasında sorulan sorulara ise %84.97 karşılık gelen 6 sorunun 5.09 doğru cevapladığı görülmüştür. Bu oran nerede ise soruların tamamını doğru cevaplandığı olarak kabul edilebilir. Görüldüğü gibi geleneksel hikâye okuma ile yapılan dinlemelerde altı soruda doğru cevap sayısı 2.6 iken dijital hikâye ile yapılan dinlemelerde ise altı soru da doğru cevap oranı 5.09 düzeyindedir. Bu durum yüzdelik olarak geleneksel hikâye okuma ile yapılan dinlemelerde %40.1 iken dijital hikâye ile yapılan dinlemelerde %84.97 düzeyindedir. Bu oran istatistiksel anlamlı farklılık olarak düşünüldüğünde ciddi bir farklılık olarak görülmektedir. Bunun yanında özel eğitimde akademik becerilerin değerlendirilme ölçütü olan %80'lik başarı düzeyinden oldukça yüksek olduğu görülmektedir. İstatistiksel anlamlı farklılık ve özel eğitimdeki akademik başarı oranı olarak başarı ölçütlerini karşıladığı görülmektedir.

Ezgi'ye yönelik başlama düzeyi verileri sırası ile %33.6, %33.6 ve %33.6 şeklindedir. Başlama düzeyinde elde edilen verilerin ortalaması 33.6'dır. Dijital hikâye ile dinlediğini anlama sorularını doğru cevaplama yüzdesi %50, %83.3, %100, %83.3, %83.3, %83.3, %66.6, %83.3, %100 ve 83.3 düzeyinde olduğu belirlenmiştir. Dijital hikâye ile yapılan oturumlardaki doğru cevap yüzdelerinin ortalaması 81.64'dir. Geleneksel hikâye okuma sonrasındaki dinlediğini anlama sorularını doğru cevaplama yüzdesi %50, %66.6, %50, %50, %66.6, %16.6, %50, %50, %33.6 ve %50 olarak tespit edilmiştir. Geleneksel hikâye okuma sonrası dinlediğini anlama sorularının doğru cevap yüzdesi ortalama ise 48.58'dir. Dijital hikâye kullanımından sonra dinlediğini anlama sorularını doğru cevaplama yüzdesi %83.3, %100, %100 ve %100 olarak hesaplanmıştır. Dijital hikâye kullanılarak yapılan izlem verilerinin ortalama yüzdesi %94.4 olarak hesaplanmıştır.

Ezginin, geleneksel hikâye okuma ve dijital hikâye kullanarak dinlediğini anlama düzeyleri incelendiğinde anlamlı farklılıklar elde edildiği görülmüştür. Buna göre geleneksel hikâye okuma sonrası dinlediğini anlama sorularından %33.3'e karşılık gelen soruların sadece 2 tanesini doğru olarak cevaplamıştır. Diğer yandan dijital hikâye sonrası dinlediğini anlama sorularından %81.64'e karşılık gelen 6 sorunun 4.9'unu doğru cevaplandığı tespit edilmiştir. Görüldüğü gibi geleneksel hikâye okuma ile yapılan dinlediğini anlama sorularında doğru cevap sayısı 2 iken, dijital hikâye ile yapılan dinlediğini anlama sorularından altı soru da doğru cevap oranı 4.9 düzeyindedir. Bu durum yüzdelik olarak geleneksel hikâye okuma ile yapılan dinlediğini anlama düzeyi %33.3 iken dijital hikâye ile yapılan dinlediğini anlama düzeyi %81.64'dir. Bu oran istatistiksel anlamlı farklılık olarak düşünüldüğünde oldukça farklılık olarak görülmektedir. Bunun yanında özel eğitimde akademik becerilerin

değerlendirilme ölçütü olan %80'lik başarı düzeyinden oldukça yüksek olduğu görülmektedir. İstatiksel anlamlı farklılık ve özel eğitimdeki akademik başarı oranı olarak başarı ölçütlerini karşıladığı görülmektedir. Burada birinci katılımcı ile kıyaslandığında %84.97 olan başarı ikinci katılımcıda %81.64 seviyesine gerilemesine rağmen anlamlı farklılık devam etmektedir. Bunun yanı sıra özel eğitimde akademik başarılarında geçerli ölçüt olan %80 oranının üstünde olduğu hesaplanmıştır. Araştırmanın son deneği olan Yılmaz dijital hikâye yöntemi ile alınan başlama düzeyi oturumlarından elde edilen veriler sırası ile; %33.3, %33.3 ve %33.3 olarak elde edilmiştir. Başlama düzeyinde elde edilen verilerin ortalaması %33.3 olarak hesaplanmıştır. Dijital hikâye ile yapılan dinlediğini anlama sorularını doğru cevaplama yüzdesi; %66.6, %83.3, %66.6, %83.3, %100, %83.3, %83.3, %100 ve %83.3 olarak elde edilmiştir. Yılmaz'ın dijital hikâye kullanımından sonra dinlediğini anlama sorularını doğru cevaplama düzeyi ortalaması %83.3 olarak elde edilmiştir. Geleneksel hikâye okuma sonrasında dinlediğini anlama sorularını doğru cevaplama yüzdeleri %50, %50, %50, %33.3, %66.6, %50, %50, 66.6 ve %50 olarak tespit edilmiştir. Geleneksel hikâye okuma sonrası dinlediğini anlama sorularını doğru cevaplama yüzdesinin ortalaması 51.83'tür. Yılmaz dijital hikâye kullanılarak gerçekleştirilen izleme oturumlarında dinlediğini anlama sorularını doğru cevaplama yüzdesi %100, %100 ve %100 dür. Dijital hikâye kullanımı sonrası dinlediğini anlama sorularını doğru cevaplama yüzdesinin ortalaması %100 olarak hesaplanmıştır. Yılmaz kod isimli katılımcı Dijital hikâye sonrası dinlediğini anlamaya yönelik 6 sorudan %83.3'üne karşılık gelen 5 soruyu doğru cevaplamıştır. Diğer yandan geleneksel hikâye okuma oturumlarında dinlediğini anlamaya yönelik altı sorudan %51.83'üne denk gelen 3 soruyu doğru olarak cevaplamıştır. Bu durum istatistiksel hesaplamalarda anlamlı bir farklılık olarak kabul edilmektedir.

4.2. Verimlilik Bulguları (The Productivity Findings)

Tablo 2'de yer alan bulgulara göre, Seda'ya geleneksel hikâye okuma yoluyla yapılan dinlediğini anlama çalışmasında toplam 10 öğretim oturumu düzenlenmiş, oturumlar toplam 142 dk. sürmüştür. Seda'ya Dijital Hikâye aracılığıyla yapılan dinleme çalışmasında toplam 10 öğretim oturum düzenlenmiştir, oturumlar toplam 88 dk. sürmüştür. Tabloya bakıldığında Seda'nın geleneksel okuma yoluyla yapılan dinlediğini anlama çalışmasında sorulan sorulardan 31'ine yanlış cevap verdiği, dijital hikâye yoluyla yapılan dinlediğini anlama çalışmasında tüm soruların sadece 6'sına yanlış cevap verdiği görülmektedir. Yapılan çalışmada Seda adlı katılımcı için dijital hikâye tekniğinin daha verimli olduğu gözlemlenmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların dinlediğini anlama becerisi üzerinde geleneksel hikâye okuma ve dijital hikâyenin kullanımına ilişkin verimlilik bulguları

(Table 2. The productivity findings on the use of traditional reading and digital storytelling on the ability to understand what people with mental impairments are listening to)

Öğrenci	Yöntem	Oturum	Yanlış Cevap	Süre
Seda	Dijital Hikâye	10	6	88
	Geleneksel Hikâye Okuma	10	31	142
Ezgi	Dijital Hikâye	9	8	82
	Geleneksel Hikâye Okuma	9	30	125
Yılmaz	Dijital Hikâye	9	9	67
	Geleneksel Hikâye Okuma	9	26	100

Tablo 2'de yer alan bulgulara göre, Ezgi'ye geleneksel hikâye okuma yoluyla yapılan dinlediğini anlama çalışmasında toplam 9 öğretim oturumu düzenlenmiş, oturumlar toplam 125dk. sürmüştür. Ezgi'ye dijital hikâye aracılığıyla yapılan dinleme çalışmasında toplam 9 öğretim oturumu düzenlenmiştir, oturumlar toplam 82 dk. sürmüştür. Tabloya bakıldığında Ezgi'nin geleneksel okuma yoluyla yapılan dinlediğini anlama çalışmasında sorulan sorulardan 30'una yanlış cevap verdiği, dijital hikâye yoluyla yapılan dinlediğini anlama çalışmasında tüm soruların sadece 8'ine yanlış cevap verdiği görülmektedir. Yapılan çalışmada Ezgi adlı katılımcı için dijital hikâye tekniğinin daha verimli olduğu gözlemlenmiştir.

Tablo 2'de yer alan bulgulara göre, Yılmaz'a geleneksel hikâye okuma yoluyla yapılan dinlediğini anlama çalışmasında toplam 9 öğretim oturumu düzenlenmiş, oturumlar toplam 100dk. sürmüştür. Yılmaz'a dijital hikâye aracılığıyla yapılan dinleme çalışmasında toplam 9 öğretim oturum düzenlenmiştir, oturumlar toplam 67dk. sürmüştür. Tabloya bakıldığında Yılmaz'ın geleneksel okuma yoluyla yapılan dinlediğini anlama çalışmasında sorulan sorulardan 26'sına yanlış cevap verdiği, dijital hikâye yoluyla yapılan dinlediğini anlama çalışmasında tüm soruların sadece 9'una yanlış cevap verdiği görülmektedir. Yapılan çalışmada Yılmaz adlı katılımcı için dijital hikâye tekniğinin daha verimli olduğu gözlemlenmiştir.

Yukarıdaki bulgular göz önüne alındığında ölçüt karşılanıncaya dek gerçekleşen öğretim oturumlarının toplam süresi yönünden tüm katılımcılar için dijital hikâye tekniği daha verimli bulunmuş, sorulara yanlış cevap verme sayılarına baktığımızda da dijital hikâye ile yapılan çalışmada katılımcılar sorulara daha çok doğru cevap vermişlerdir. Tüm katılımcıların öğretim oturumlarının ortalama süresinin kısa olması da bu tekniğin süre açısından da oldukça verimli olduğunu göstermektedir. 4.3.Zihinsel Yetersizliği olan bireylerin dinlediğini anlama becerisi üzerinde geleneksel hikâye okuma ve dijital hikâyenin kullanımına ilişkin Sosyal geçerlilik bulguları

Araştırmada kazandırılmak istenilen becerilerin önemini ve işlevselliğini, bu becerileri kazandırmak üzere kullanılan işlem süreçlerinin uygunluğunu ve işlevselliğini değerlendirmek için öğretmenlere yönelik olarak "Sosyal Geçerlik Formu" kullanılmıştır. Araştırmanın tamamlanmasından sonra katılımcıların öğretmenlerine "Sosyal Geçerlilik Formu" uygulanmıştır. Öğretmenlerin, formda yer alan "evet", "hayır" ve "kararsızım" cevap seçeneklerinden oluşan dört soru sunulmuştur. Ayrıca formda dört adet de açık uçlu soru sorulmuştur.

Öğretmenlere, 'Çalışmaya başlamadan önce dijital hikâye ile ilgili yeterli bilgi verildiğini düşünüyor musunuz?' diye sorulduğunda "Evet", Çalışmamız sona erdikten sonra çalışmada kullandığımız dijital hikâye yöntemini kullanmayı düşünüyor musunuz? diye sorulduğunda "Evet", Çalışmamız sona erdikten sonra çalışmada kullandığımız geleneksel hikâye okuma yöntemini kullanmaya devam etmeyi düşünüyor musunuz? diye sorulduğunda "Evet", Dijital Hikâye yöntemini farklı derslerde de kullanmayı düşünür müsünüz? diye sorulduğunda "Evet" cevaplarını vermişlerdir.

Öğretmenlere, Uygulayacak olsanız hangi yöntemi daha kolay uygulayabileceğinizi düşünüyorsunuz? diye sorulduğunda dijital hikâyelerin kullanıma hazır olması durumunda geleneksel hikâye okuma yöntemi yerine kullanabileceklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca dijital hikâyenin hazırlanmasının zaman alacağını belirtmişlerdir. Öğretmenlere, Dijital Hikâye ile yapılan çalışmalarda öğrencide gözlemlediğiniz durumları birkaç cümle ile açıklayabilir misiniz? diye sorulduğunda öğretmenler daha fazla duyu organına hitap eden dijital hikâyelere öğrenciler dikkatlerini kolay bir şekilde verebildiklerini

ve hikâyeleri daha fazla zihinlerinde tutabildiklerini ifade etmişlerdir. Öğretmenlere "Dijital hikâye çalışmasının hoşunuza giden tarafını birkaç cümle ile açıklar mısınız? Sorusuna, hikâyelerin görsel ve işitsel olarak öğrencilere aktarılmasının öğrenci açısından daha önemli olduğunu ve hikâyelerin öğrenciye dijital hikâye yöntemi ile daha net aktarıldığını ifade ettiler. Soyut kavramların hikâyeler ile somutlaştırılarak aktarılması öğretmen için daha kolay olduğunu ve öğrenciler açısından da kavramların anlaşılmasını daha kolay bir hale getirdiğini ifade etmişlerdir. Öğretmenlere "Dijital hikâye çalışmasının hoşunuza gitmeyen tarafını birkaç cümle ile açıklar mısınız? Sorusuna, hoşuna gitmeyen taraflarının olmadığını ifade etmişlerdir.

5. SONUÇ VE TARTIŞMA (CONCLUSION AND DISCUSSION)

Yürütülen araştırmanın sonunda, araştırmaya katılan katılımcıların üçü de hedeflenen dinlediğini anlama becerisi üzerinde geleneksel hikâye okuma tekniğine nazaran dijital hikâye tekniğinde dinlediğini anlama sorularına daha fazla doğru cevap vererek en az %80 ölçütünü karşılamışlardır ve dijital hikâye yönteminin dinlediğini anlama becerisi üzerinde daha etkili olduğu görülmüştür. Dijital hikâye kullanılarak yapılan dinleme becerilerinde, katılımcılara söz konusu hikâye dijital hikâye formatında sunulmuştur. Belirlenen dijital hikâyeler özel eğitim öğrencileri için uygun olup olmadığı uzman görüşü alınarak belirlenmiştir. Dijital hikâye sonrası katılımcılara 6 soru sorulmuş ve cevaplandırmaları istenmiştir. Öğrencilerin doğru cevapları dikkate alınmıştır. Yüzdeler olarak hesaplanmıştır. Araştırmada dijital hikâye ile yapılan öğretimin etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Dinleme sonrasında yapılan uygulamalar (metni anlama, öğrencilere dinlediği bölümle ilgili sorular sorma vb.) metni küçük bölümler halinde anlamayı gerektirdiği için öğrencilerin dinlediğini anlamasında etkili olmaktadır.

Ayrıca araştırmaya katılan katılımcıların yine dijital hikâye yöntemi ile dinlediğini anlama sorularına verdiklerin cevapların geleneksel hikâye okuma yöntemine göre daha kısa sürede cevaplamaları dijital hikâyenin daha verimli olduğunu göstermektedir. Geleneksel hikâye okuma yoluyla ile yapılan çalışmada dinleme sonrası soruların etkili olmamasının sebebi, alışılmış bir uygulama olması, dikkat çekici olmaması, monoton olması vs. şeklinde açıklanabilir. Yapılan çalışmada katılımcıların dinleme sonrası soruların düşük düzeyde cevaplamalarında hikâyelere dikkatini verememelerinin neden olduğu söylenebilir. Geleneksel hikâye okuma yoluyla dinleme yapılırken katılımcıların derse karşı bir heyecanlarının olmaması motivasyonlarını düşürmüş olabileceğinden, etkililiğin düşük çıkmasının diğer bir sebebi olarak açıklanabilir.

Görüldüğü gibi, aynı öğretim koşulunda öğrenciler farklı sayıda soruya doğru cevap vermişlerdir. Oturumlar arasında kararlılık sağlanmıştır fakat bu farklılığın metinlerin zorluk düzeylerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Metinler aynı sınıf düzeyinden seçilmiştir. Ancak katılımcıların düzeyleri birbirlerinden farklı olduğundan zorluk düzeyi farklılaşmaktadır. Her ne kadar metinlerin seçiminde ve düzenlenmesinde zorluk düzeyleri eşitlenmeye çalışılsa da, katılımcıların bilişsel düzeyleri farklılaştığından dolayı aynı öğretim koşullarının uygulandığı oturumlar arasında 1-6 arasında doğru cevap sayısında farklılık görülmüştür. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, dinlediğini anlama becerisi üzerinde dijital hikâyenin etkililiğini inceleyen diğer araştırmalarla da tutarlılık göstermektedir. Ciğerci'nin (2015) de yapmış olduğu çalışma incelendiğinde Türkçe dersinde dinleme becerilerinin geliştirilmesine yönelik dijital hikâyelere dayalı dinleme etkinliklerinin işe

koşulması öğrencilerin dinlediğini anlama becerilerini geliştirdiği görülmüş ve deney grubunda bulunan öğrencilerin DAT son test puanları ile kontrol grubunda bulunan öğrencilerin DAT son test puanları arasında istatistiksel olarak yüksek düzeyde anlamlı bir fark bulunmuştur. Bunun sonucunda, Türkçe dersinde öğrencilerin dinlediğini anlama becerilerini geliştirmeye yönelik dijital hikâyelere dayalı yapılan dinleme etkinliklerinin etkili olduğu gözlemlenmiştir. Collen'in (2007) yaptığı araştırmada dijital hikâyelerin dinlediğini anlama üzerine etkisini incelemiş olup deney grubunda yer alan öğrencilerin dijital hikâyeleri izledikten sonra hikâyelerle ilgili sorulara daha fazla doğru cevap verdiklerini ortaya koymuştur. Verdugo ve Belmonte (2007), 6 yaş grubu öğrencilerin yabancı dilde dinlediğini anlama becerileri üzerine dijital hikâyelerin etkisini deney ve kontrol grubundan oluşan deneysel çalışmada incelemiş ve dinlediğini anlama son test puanlarında deney grubu öğrencilerinin daha yüksek başarı elde ettikleri bulgusuna ulaşmıştır. Sandaran ve Kia (2013) Malezya'da Çince eğitim veren bir ilkokulda üçüncü sınıf (9 yaş) öğrencileriyle yapmış oldukları çalışmada, dijital hikâyelerin öğrencilerin dinlediğini anlama becerileri üzerindeki etkisini araştırmış, gözlemlere dayalı elde edilen veriler dinlediğini anlamaya yönelik dijital hikâyelerle yapılan etkinliklerin öğrencilerin dinleme becerilerini artırdığını göstermiştir.

Sonuç olarak bu araştırmada dijital hikâye yolu ile zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin dinlediklerini anlamalarında etkili teknik olduğu belirlenmiştir. İleride yapılacak araştırmalarda dijital hikâye kullanarak farklı dinlediğini anlama stratejileri etkililiklerinin araştırılması etkili dinlediğini anlama öğretim sürecinin öğelerinin belirlenmesine yol gösterebilmektedir. Araştırmanın verimlilik bulgularına baktığımız zaman dijital hikâye ile yapılan çalışmalarda tüm süre geleneksel hikâye okuma çalışmasına göre daha kısa zamanda dinlediğini anlama sorularının cevaplandırıldığı görülmüştür. Geleneksel hikâye okuma yoluyla dinleme çalışmasında metinlerin görsel olarak desteklenmemesi zihinsel yetersizliğe sahip bireylerde metni hafızada tutma süresini düşürmüştür. Dijital hikâye tekniği ile yapılan çalışma ile hem işitsel hem de görsel olarak sunulan metinler katılımcıların hafızalarında daha uzun süre tutulabilmiş ve dinlediğini anlama sorularına verilen cevaplama süresini azaltmıştır. Ayrıca dijital hikâye ile yapılan çalışmada katılımcıların dinlediğini anlama sorularına daha az yanlış cevap verdikleri görülmüştür. Bu da dijital hikâye tekniğinin hem süre hem de doğru cevap verme oranları bakımından dijital hikâye tekniğinin daha verimli olduğunu göstermiştir. Bununla birlikte katılımcıların öğretmeniyle yapılan görüşmelerde dijital hikâye ye yönelik olumlu görüşlere sahip oldukları görülmüştür.

6. ÖNERİLER (RECOMMENDATIONS)

Araştırma sonuçlarına göre dijital hikâyelerin kullanımı öğrencilerde Türkçe dersine karşı olumlu tutumlar gelişmesine, derse katılımına ve motivasyonun artmasını sağlamıştır. Bundan dolayı dijital hikâyeler, beş öğrenme alanı olan dinleme, konuşma, okuma, yazma, görsel okuma ve görsel sunu etkinliklerinde kullanılabilir. Her sınıf düzeyinde Türkçe dersi kitaplarındaki temalarda yer alan dinleme metinleri çoklu ortamlar kullanılarak görseller, müzik ve efektlerle desteklenebilir. Dijital hikâyelerin dinleme dışında okuduğunu anlama, yazmayı geliştirme gibi farklı alanlardaki etkisi incelenebilir. Bu araştırmada dijital hikâye tekniği 2. sınıf düzeyinde uygulanmıştır fakat ilkokulların diğer sınıf düzeylerinde kullanımına yönelik çalışmalar da yapılabilir.

NOT (NOTE)

Bu çalışma 5-8 Eylül 2017 tarihinde Gürcistan-Tiflis'te Düzenlenen "2nd International Science Symposium (ISS2017)" sempozyumunda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

- Cavkaytar, A., (1998). Özbakım ve Ev İçi Becerilerinin Öğretimi El Kitabı.[Manual Book of Teaching Selfcare and Domestic Skills]. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Ciğerci, F.M., (2015). İlkokul Dördüncü Sınıf Türkçe Dersinde Dinleme Becerilerinin Geliştirilmesinde Dijital Hikâyelerin Kullanılması (Doktora Tezi) Eskişehir.
- Collen, L., (2007). The Digital and Traditional Storytimes Research Project: Using Digitized Books for Preschool Group Storytimes.
- Cooper, J.O., Heron, T.E., and Heward, W.L., (1987). Multiple Baseline and Changing Criterion Designs. Applied Behavior Analysis. Merrill Publications, Columbus, OH, 195-224.
- Condy, J., Chigona, A., Gachago, D., and Ivala, E., (2012). Pre-Service Students, Perceptions and Experiences of Digital Storytelling in Diverse Classrooms. The Turkish Online Journal of Educational Technology, 11(3), 278-285.
- Emiroğlu, S. ve Pınar, F.N., (2013). Dinleme Becerisinin Diğer Beceri Alanları İle İlişkisi.
- Gast, D.L., Skouge, J.R., and Tawney, J.W., (1984). Multiple Baseline Designs. Single Subject Research in Special Education, 226-268.
- Gregori-Signes, C., (2010). Practical Uses of Digital Storytelling. Universitat de Valencia.
- Gross, L., (1975). Paranormal Communication. Yes, But is It Really Communication, Journal of Environmental Health, 62(1):46-47.
- Güneş, F., (2007). Türkçe Öğretimi ve Zihinsel Yapılandırma. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Hathorn, P.P., (2005). Using Digital Storytelling as a Literacy Tool for the Inner City Middle School Youth. The Charter Schools Resource Journal, 1(1), 32-38.
- Hoy, K.M., ve Miskel, C.G., (2010). Eğitim Yönetimi: Teori, Araştırma Ve Uygulama. (S. Turan, Çev. Edt.). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Husband, T., (2014). Using Digital Storytelling to Develop 21st Century Skills and Literacies in Early Childhood Teacher Education.
- Karakoyun, F., (2014). Çevrim İçi Ortamda Oluşturulan Dijital Öyküleme Etkinliklerine İlişkin Öğretmen Adayları ve İlköğretim Öğrencilerinin Görüşlerinin İncelenmesi. Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Kırcaali-İftar, G. ve Tekin, E., (1997). Tek Denekli Araştırma Yöntemleri. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Köknel, Ö., (1997). İnsanı Anlamak, İstanbul, Altın Kitaplar.
- Lonigan, C.J., Schatschneider, C., and Westberg, L., (2008). Developing Early Literacy: Report of the National Early Literacy Panel. In Identification of children's skills and abilities linked to later outcomes in reading, writing, and spelling (pp. 55-106). Washington, DC: National Institute for Literacy.

-
- Melanlıoğlu, D., (2011). Üstbiliş Strateji Eğitiminin İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Dinleme Becerilerine Etkisi. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
 - Ohler, J.B., (2013). Digital Storytelling in the Classroom: New Media Pathways to Literacy, Learning, And Creativity. Corwin Press.
 - Özbay, M., (2009). Bir Dil Becerisi Olarak Dinleme Eğitimi. Ankara: Akçağ Yayınları.
 - Price, J.P., (1991). Effective Communicatio. Preventing School Failure, 26(4), 261-262.
 - Sandaran, S.C. and Kia, L.C., (2013). The Use of Digital Stories for Listening Comprehension among Primary Chinese Medium School Pupils: Some Preliminary Findings. Jurnal Teknologi (Social Sciences), 65(2), 125-131.
 - Sucuoğlu, B., (2010). Tanımlar, Sınıflandırma ve Yaygınlık. B. Sucuoğlu (Ed.). Zihin Engelliler ve Eğitimleri. Ankara: Kök.
 - Taşer, S., (2000). Konuşma Eğitimi. İstanbul: Papirüs Yayınları.
 - Tekin-İftar, E., (2012). Çoklu Yoklama Modelleri. Eğitim ve Davranış Bilimlerinde Tek-Denekli Araştırmalar, 217-243.
 - Umagan, S., (2007). Dinleme-İlköğretimde Türkçe Öğretimi. (1. Basım). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
 - Verdugo, D.R. and Belmonte, I.A., (2007). Using Digital Stories to Improve Listening Comprehension with Spanish Young Learners of English. Language Learning and Technology. 11(1), 87-101.
 - Yamaç, A., (2015). İlkokul Üçüncü Sınıf Öğrencilerinin Yazma Becerilerinin Gelişiminde Dijital Hikâyelerin Etkisi. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
 - Wang, S. and Zhan, H., (2010). Enhancing Teaching and Learning with Digital Storytelling. International Journal of Information and Communication Technology Education (IJICTE), 6(2), 76-87.